

Postanowienie z dnia 12 marca 1999 r.

I PKN 63/99

Zakwalifikowanie sprawy jako niespełniającej warunków z art. 476 KPC, przy uznaniu cywilnoprawnego charakteru roszczenia, uzasadnia przekazanie sprawy do wydziału cywilnego, a nie odrzucenie pozwu, czy przekazanie innemu organowi w trybie art. 464 § 1 KPC.

Przewodniczący: SSN Teresa Flemming-Kulesza, Sędziowie SN: Józef Iwulski (sprawozdawca), Jadwiga Skibińska-Adamowicz.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 12 marca 1999 r. sprawy z powództwa Marii J. przeciwko Ministerstwu Obrony Narodowej o wynagrodzenie, na skutek kasacji powódki na postanowienie Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie z dnia 2 grudnia 1997 r. [...]

p o s t a n o w i ł:

u c h y l i ć zaskarżone postanowienie oraz postanowienie Sądu Rejonowego-Sądu Pracy dla Warszawy-Pragi w Warszawie z dnia 24 września 1997 r. [...] i przekazać sprawę do rozpoznania temu Sądowi Rejonowemu.

U z a s a d n i e n i e

Powódka Maria J. wniosła przeciwko Ministerstwu Obrony Narodowej w W. pozew o zapłatę wynagrodzenia za służbę wojskową jej ojca Antoniego J., który był żołnierzem zawodowym w "Konspiracyjnym Wojsku Polskim", za okres od stycznia 1945 r. do 10 marca 1946 r. W uzasadnieniu pozwu wywiodła, że jej ojciec był żołnierzem zawodowym "sprzed września 1939 r.", który po całowojennej służbie w "SZP-ZWZ-AK" nie złożył broni i przystąpił do tworzenia struktur konspiracyjnego Wojska Polskiego. Sąd karny rehabilitował go, jednakże ustalił odszkodowanie tylko za okres więzienia. Powódka dołączyła do pozwu pismo Dyrektora Biura Skarg i Interwencji MON z dnia 30 grudnia 1996 r. stwierdzające, że "wszelkich odszkodowań

dochodzi się w drodze postępowania sądowego" oraz postanowienie Sądu Rejonowego w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 28 lipca 1993 r. [...], z którego wynika, że nabyła spadek po Antonim J.

W dniu 24 września 1997 r. [...] Sąd Rejonowy-Sąd Pracy dla Warszawy-Pragi w Warszawie wydał postanowienie, w którym uznał się niewłaściwym i sprawę przekazał Departamentowi Ekonomicznemu Ministerstwa Obrony Narodowej w W. W uzasadnieniu tego postanowienia Sąd Rejonowy stwierdził, że powódka dochodziła uposażenia żołnierza zawodowego za okres od stycznia 1945 r. do 10 marca 1946 r. Według Sądu kwestię uposażenia żołnierzy w okresie objętym pozwem regulował dekret z dnia 14 lutego 1946 r. o uposażeniu wojskowych (Dz.U. Nr 67, poz. 371), a obecnie obowiązuje w tym zakresie ustawa z dnia 17 grudnia 1974 r. o uposażeniu żołnierzy (jednolity tekst: Dz.U. z 1992 r. Nr 5, poz. 18 ze zm.). Według Sądu Pracy stosunek służbowy żołnierza zawodowego jest stosunkiem administracyjnoprawnym, a nie stosunkiem pracy. Jako podstawę rozstrzygnięcia Sąd wskazał art. 464 § 1 KPC.

Postanowieniem z dnia 2 grudnia 1997 r. [...] Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie oddalił zażalenie powódki na to postanowienie. Sąd Wojewódzki przyjął, że powódka dochodziła "równowartości niewypłaconego wynagrodzenia" należnego jej ojcu z tytułu służby wojskowej w charakterze żołnierza zawodowego w konspiracyjnym Wojsku Polskim. Zdaniem Sądu Wojewódzkiego o przedmiocie sporu decyduje treść żądania, które dotyczy wynagrodzenia za zawodową służbę w wojsku. To natomiast przesądza o "braku właściwości rzeczowej sądu pracy", gdyż stosunek służbowy żołnierza zawodowego jest stosunkiem administracyjnoprawnym.

Od tego postanowienia powódka wniosła kasację. Zarzuciła naruszenie art. 476 § 1 KPC przez przyjęcie, że jej roszczenie nie jest roszczeniem ze stosunku pracy lub z nim związanym. W uzasadnieniu kasacji stwierdza się, że powódka dochodziła "równowartości niewypłaconego wynagrodzenia" należnego jej ojcu z tytułu służby wojskowej w charakterze żołnierza zawodowego w okresie od 19 stycznia 1945 r. do 10 marca 1946 r. Roszczenie to zostało zgłoszone w tym trybie, gdyż Sąd "rehabilitacyjny" nie uznał ojca powódki za "osobę wojskową", przyjmując w zakresie odszkodowania jego status "osoby cywilnej". Zdaniem powódki jej roszczenie "w pełni wyczerpuje znamiona art. 476 § 1 KPC", ponieważ Antoniego J. niewątpliwie wiązał stosunek pracy z organizacją o nazwie "Konspiracyjne Wojsko Polskie". Po-

wódka w kasacji powołała się na decyzję Dyrektora Departamentu Ekonomicznego Ministerstwa Obrony Narodowej z dnia 17 września 1997 r., w której oddalono jej roszczenie o wypłacenie wynagrodzenia z tytułu służby wojskowej ojca, jako żołnierza zawodowego od stycznia 1945 r. do marca 1946 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 464 § 1 KPC w sprawach z zakresu prawa pracy odrzucenie pozwu nie może nastąpić w powodu niedopuszczalności drogi sądowej, gdy do rozpoznania sprawy właściwy jest inny organ. Przepis nie dotyczy więc właściwości sądu (właściwości rzeczowej), lecz drogi postępowania sądowego, której brak normalnie skutkuje w sprawie cywilnej odrzucenie pozwu (art. 199 § 1 pkt 1 KPC). Rację ma Sąd drugiej instancji, że o kwalifikacji roszczenia w pierwszej fazie postępowania decyduje przede wszystkim sformułowanie żądania i wskazanie jego podstawy faktycznej. Powódka żądała zasądzenia na jej rzecz zaległego wynagrodzenia jej zmarłego ojca (jako jego spadkobierczyni) i sformułowała tezę, że pozostawał z poprzednikiem prawnym pozwanego w stosunku pracy. Taka kwalifikacja roszczenia uzasadniała stwierdzenie, że jest to sprawa z zakresu prawa pracy (art. 476 § 1 pkt 1 KPC), a przede wszystkim, że jest to sprawa cywilna, dla której dopuszczalna jest droga sądowa (art. 1 i art. 2 § 1 KPC), bez względu na zasadność powództwa (por. wyrok z dnia 14 lipca 1994 r., I PRN 47/94, OSNAPIUS 1994 nr 9, poz. 148). Kwalifikacja roszczenia, jako podlegającego rozpoznaniu w drodze sądowej (przed sądami powszechnymi - sądami pracy) może być zmieniona względem wskazanej przez powoda podstawy prawnej, ale musi to być dokonane po uprzednim jednoznacznym określeniu żądania i prawidłowej ocenie jego kwalifikacji prawnej. W sprawie nie doszło do jednoznacznego określenia żądania przez powódkę (art. 468 § 2 pkt 1 KPC). Określiła ona roszczenie jako zmierzające do zasądzenia wynagrodzenia za pracę, ale także równowartości tego wynagrodzenia, co w kontekście innych jej wywodów może być kwalifikowane jako roszczenie o odszkodowanie za utracone wynagrodzenie. Podkreślenia w tym zakresie wymaga, że zakwalifikowanie roszczenia, jako nie spełniającego warunków z art. 476 KPC, przy zachowaniu jego cywilnoprawnego charakteru, skutkuje przekazanie sprawy do wydziału cywilnego, a nie odrzucenie pozwu, czy przekazanie innemu organowi w trybie art. 464 § 1 KPC. Ocena charakteru roszczenia z punktu widzenia dopuszczalności drogi sądowej wymaga

choćby wstępnej jego kwalifikacji prawnej. Rację mają Sądy obu instancji, że w aktualnym stanie prawnym stosunek służbowy żołnierza zawodowego należy kwalifikować jako stosunek administracyjnoprawny (por. ostatnio postanowienie kolegium kompetencyjnego z dnia 7 sierpnia 1996 r., III PO 12/96, OSNAPiUS 1997 nr 7, poz. 120). Sądy jednak przeniosły obecne kwalifikacje prawne do szczególnego stanu faktycznego, a zwłaszcza stanu sprzed wejścia w życie powołanych przepisów, co jest oczywiście nieprawidłowe.

W tym stanie należało uznać, że zaskarżone postanowienie oraz poprzedzające je postanowienie Sądu pierwszej instancji zostały wydane przedwcześnie, bez dostatecznego wyjaśnienia zarówno charakteru żądania, jak i jego kwalifikacji prawnej. Skutkuje to zgodnie z art. 393¹³ § 1 KPC uchylenie postanowień Sądów obu instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

=====